

Командровська В.Є.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та бізнес-технологій,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-448-4-35>

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗЕЛЕНИХ ІННОВАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В сучасних умовах особливої актуальності набуває питання впровадження зелених інновацій у діяльність вітчизняних підприємств, що є необхідною умовою забезпечення їх конкурентоспроможності та сталого розвитку в довгостроковій перспективі. Європейський зелений курс (European Green Deal) став каталізатором глибоких трансформаційних процесів у бізнес-середовищі, визначивши новий вектор розвитку підприємств у напрямку екологізації та сталого розвитку. Формування ефективного механізму зеленої трансформації бізнес-процесів стає важливим завданням для підприємств, що прагнуть зберегти конкурентоспроможність в умовах нових екологічних вимог та стандартів.

Європейський зелений курс встановлює амбітні цілі щодо декарбонізації економіки та досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Для українських підприємств це створює як виклики, так і можливості. З одного боку, необхідність відповідати європейським екологічним стандартам вимагає значних інвестицій у модернізацію виробництва та впровадження екологічно чистих технологій. З іншого боку, це відкриває нові перспективи для виходу на європейський ринок та залучення зелених інвестицій.

Зелені інновації охоплюють широкий спектр технологічних та управлінських рішень для підприємств: від впровадження енерго-ефективних технологій та використання відновлюваних джерел енергії до розробки екологічно чистих продуктів та замкнутих циклів виробництва, розробки систем екологічного менеджменту та розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Успішні приклади українських підприємств, які вже впроваджують зелені інновації, демонструють їх економічну доцільність. Зниження ресурсо- та енергоємності виробництва призводить до скорочення операційних витрат, а екологічна сертифікація продукції підвищує її конкурентоспроможність на міжнародних ринках та сприяє досягненню цілей сталого розвитку підприємств [1].

Сутність механізму зеленої трансформації полягає у системній перебудові всіх бізнес-процесів підприємства відповідно до принципів

сталого розвитку та циркулярної економіки шляхом впровадження зелених інновацій. Цей механізм повинен забезпечувати не лише відповідність екологічним нормам, але й створювати нові можливості для розвитку бізнесу через впровадження інноваційних «зелених» технологій та практик, організаційну трансформацію, технологічну модернізацію та зміну бізнес-моделей. Організаційна трансформація передбачає впровадження систем екологічного менеджменту, розвиток екологічної культури та компетенцій персоналу. Технологічна модернізація фокусується на впровадженні енергоефективних технологій, використанні відновлюваних джерел енергії та оптимізації ресурсоспоживання. Зміна бізнес-моделей орієнтована на розвиток циркулярних підходів, екологічного дизайну продукції та створення нових «зелених» продуктів та послуг.

Важливим елементом формування механізму зеленої трансформації є інтеграція екологічних критеріїв у систему прийняття управлінських рішень. Це включає оцінку екологічних ризиків, врахування впливу на довкілля при плануванні інвестицій та розробку системи екологічних KPI для моніторингу прогресу трансформації.

Фінансове забезпечення зеленої трансформації потребує диверсифікованого підходу, включаючи використання власних коштів підприємства, залучення «зелених» інвестицій та грантового фінансування. Важливу роль відіграє також доступ до спеціальних фінансових інструментів, таких як «зелені» облигації та кредити.

Успішна реалізація механізму зеленої трансформації вимагає активної взаємодії з усіма стейкхолдерами: клієнтами, постачальниками, інвесторами та місцевими громадами. Це дозволяє забезпечити системний підхід до екологізації не лише окремого підприємства, але й всього ланцюга створення вартості. У контексті реалізації Green Deal особливого значення набуває міжнародна співпраця та обмін досвідом у сфері зеленої трансформації. Це дозволяє прискорити впровадження кращих практик та інноваційних рішень, а також забезпечити відповідність міжнародним екологічним стандартам. З метою сприяння впровадження зелених ініціатив розроблено тристоронній проєкт Green Deal Ukraine за участі Німеччини, Польщі та України, що передбачає створення незалежного аналітичного центру, який базуватиметься в Києві, що прозоро «збиратиме та надаватиме актуальні й перевірені дані, факти та моделі; аналізуватиме політику; взаємодіятиме з тими, хто ухвалює рішення, та зацікавленими сторонами; а також пропонуватиме навчання, яке відповідатиме потребам уже висококваліфікованих українських фахівців та експертів з питань енергетики та клімату» [2].

Проте існують і значні бар'єри на шляху впровадження зелених інновацій. Серед них – висока вартість технологій, недостатня розвиненість інфраструктури, обмежений доступ до фінансування та

недосконалість нормативно-правової бази. Подолання цих перешкод вимагає системного підходу та співпраці всіх зацікавлених сторін – бізнесу, держави та суспільства. Основні шляхи, що пропонуються для стимулювання впровадження зелених інновацій наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Шляхи стимулювання впровадження зелених інновацій як елемента забезпечення сталого розвитку підприємств

Напрямок стимулювання	Інструменти та заходи	Очікувані результати
Державне регулювання	Податкові пільги для «зелених» проєктів Пільгове кредитування Прискорена амортизація екологічного обладнання Зелені державні закупівлі	Покращення інвестиційного клімату Зниження фінансового навантаження Створення стабільного попиту на зелені інновації
Фінансові механізми	Зелені облігації Екологічні фонди Гранти на екопроєкти Венчурне фінансування Краудфандинг	Розширення джерел фінансування Зниження вартості капіталу Розподіл ризиків
Інформаційна підтримка	Екологічна сертифікація Консультаційні центри Платформи обміну досвідом Освітні програми	Підвищення обізнаності Розвиток компетенцій Поширення кращих практик зелених інновацій
Інфраструктурний розвиток	Екоінноваційні кластери Технопарки Центри трансферу технологій Живі лабораторії (Living labs)	Покращення доступу до технологій Створення синергетичного ефекту Прискорення розробки та впровадження інновацій
Ринкові стимули	Екомаркування Зелені тарифи Системи торгівлі викидами Екологічні стандарти	Формування попиту на екопродукцію Створення конкурентних переваг Економічна мотивація
Міжнародна співпраця	Міжнародні проєкти Технологічні альянси Програми обміну Спільні дослідження	Доступ до передових технологій Інтеграція в глобальні ланцюги Залучення інвестицій
Корпоративне управління	Екологічний менеджмент Зелені KPI (ключові показники ефективності) Системи мотивації ESG-звітність	Системний підхід до екологізації Підвищення ефективності Прозорість діяльності
Науково-дослідна діяльність	R&D партнерства Дослідницькі гранти Інноваційні лабораторії Пілотні проєкти	Створення нових технологій Розвиток інноваційного потенціалу Практична апробація

Дана таблиця демонструє комплексний підхід до стимулювання зелених інновацій, показуючи всебічність інструментів стимулювання та їх очікуваний вплив на сталий розвиток підприємств. З огляду на євроінтеграційні процеси, особливого значення набуває гармонізація українського законодавства з європейськими нормами у сфері екологічного регулювання. Таким чином, впровадження зелених інновацій є не лише викликом, але й стратегічною можливістю для українських підприємств в умовах євроінтеграції, стає основою забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку. Успішна реалізація цього курсу вимагає системного підходу, який включає розвиток відповідної державної політики, створення сприятливого інвестиційного клімату та активну участь бізнесу у впровадженні екологічно чистих технологій та практик.

Список використаних джерел:

1. Ippolitova I., Komandrovskaya V., Darid A.-H., Andreitsev V., Symonenko O. The impact of innovation support on the sustainable development of enterprises. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2024, 1(54), P. 392–402. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.1.54.2024.4260>
2. Green deal Ukraine. URL: <https://greendealukraine.org/uk/about-project>. (дата звернення: 12.12.2024).